

Institut za uporedno pravo
Institute of Comparative Law

**SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI
I PERSPEKTIVE V**

**SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW
CHALLENGES AND PERSPECTIVES V**

Urednik/Editor:
Dr Miloš Stanić

Beograd, 2025.

SRPSKI FUDBAL – UPOREDNOPRAVNI IZAZOVI I PERSPEKTIVE V
SERBIAN FOOTBALL – COMPARATIVE LAW CHALLENGES AND PERSPECTIVES V

Izdavač / Publisher

Institut za uporedno pravo, Beograd / Institute of Comparative Law, Belgrade

Za izdavača / For the Publisher

Prof. dr Jelena Čeranić Perišić, direktor

Redakcioni odbor / Editorial Committee

Prof. dr Bojan Urdarević, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Prof. dr Velibor Džomić, Fakultet za državne i evropske studije, Podgorica

Dr Ana Knežević Bojović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Samir Aličić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Katarina Jovičić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Mina Zirojević, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Vesna Čorić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Doc. dr Borislav Galić, Državni univerzitet u Novom Pazaru-Departman za pravne nauke

Doc. dr Jelena Vukadinović Marković, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Savo Manojlović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Iva Tošić, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd

Dr Jovana Rajić Čalić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Dr Bogdana Stjepanović, Institut za političke studije, Beograd

Dr Jovana Misailović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Ivana Radomirović, Institut za uporedno pravo, Beograd

Milena Momčilov, Institut za uporedno pravo, Beograd

Anja Bezbradica, Institut za uporedno pravo, Beograd

Recenzenti / Reviewers

Prof. dr Vladan Petrov, sudija Ustavnog suda; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Dr Miroslav Đorđević, potpredsednik Visokog saveta tužilaštva; Institut za uporedno pravo, Beograd

Prof. dr Mladen Milošević, dekan Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Miloš Stanković, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Božidar Otašević, Kriminalističko-policijski univerzitet

Dr Jelena Kostić, Institut za uporedno pravo, Beograd

Urednik / Editor

Dr Miloš Stanić

Tehnički urednik / Technical editor

Đorđe Marjanović

Ljubomir Tintor

Tehnička priprema / Design

„Dogma“ Beograd

Štampa / Print

BIROGRAF COMP D.O.O.

Tiraž / Edition

100

ISBN 978-86-82582-41-0

DOI 10.56461/ZR_25.SF

Ovaj zbornik radova je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Prilagođavanje pravnog okvira društvenim i tehnološkim promenama sa posebnim osvrtom na regulisanje veštačke inteligencije” koji u 2025. godini sprovodi Institut za uporedno pravo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (evidencioni broj: 451-03-136/2025-03/200049 od 4. 2. 2025)

© Institut za uporedno pravo, 2025. Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovana, presnimavan ili prenošen bilo kojim sredstvom – elektronskim, mehaničkim, kopiranjem, snimanjem, ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

PRAVNI ASPEKTI ZAŠTITE DOBROBITI ŽIVOTINJA U SPORTU**

Sažetak

Predmet ovog istraživanja jeste pravna analiza zaštite dobrobiti životinja u sportu. Autor u prvom delu istraživanja analizira kada se može pravno smatrati da aktivnosti u kojima učestvuju životinje ispunjavaju uslov da se smatraju sportom. Prilikom odgovora na pitanje da li učešće životinja u nekoj aktivnosti isključuje mogućnost da se ona pravno smatra sportom, autor primenjuje normativni, dogmatski, uporednopravni i metod analiziranja sudske prakse (prevashodno: Evropskog suda pravde). U kontekstu prvog postavljenog pitanja, ukazuje se na potrebu razgraničenja onih aktivnosti u kojima kako čovek tako i životinja ispoljavaju oblike fizičke aktivnosti na takmičenju, od onih u kojima čovek isključivo trenira životinju radi njenog osposobljavanja da se takmiči protiv druge životinje. U drugom delu istraživanja, najpre se ukazuje na okolnosti koje čine legalnim sportske aktivnosti i pored toga što je neizostavni deo sporta, rizik od telesnog povređivanja. Nadovezujući se na okolnost da je rizik od povređivanja prisutan i u sportovima u kojima učestvuju životinje, autor zapaža metode kojima se teži zaštititi njihova dobrobit. U poslednjem delu rada, zapažaju se pojavi oblici nedozvoljenog ponašanja sportista prema životinjama u konjičkom sportu i analizira se pitanje da li sportisti mogu biti odgovorni za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja, ukoliko je protivpravna radnja izvršena tokom sportskih aktivnosti. Pri takvoj analizi, najpre je upotrebljen metod analiziranja odluka Disciplinskih tela Međunarodne konjičke federacije. Radi sveobuhvatne analize poslednjeg pitanja u istraživanju, autor prikazuje pro et contra argumente tome da sportisti mogu biti krivično odgovorni. Pri tome, sagledava se i moguća primenljivost zaključaka do kojih doktrina dolazi u pogledu pitanja moguće krivične odgovornosti sportista za delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu, i na pitanje postavljeno u ovom delu istraživanja. Naposljetku, pitanje krivične odgovornosti sportista za ubijanje i zlostavljanje životinja analizira se i kroz pravni značaj ostvarivanja

* Istraživač pripravnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu, mejl: dj.marjanovic@iup.rs, ORCID: 0000-0001-5238-7292

** Ovaj rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Prilagođavanje pravnog okvira društvenim i tehnološkim promenama sa posebnim osvrtom na regulisanje veštačke inteligencije” koji u 2025. godini sprovodi Institut za uporedno pravo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (evidencioni broj: 451-03-136/2025-03/200049 od 4. 2. 2025).

načela autonomije sportskih organizacija sa jedne strane i načela zakonitosti u krivičnom pravu sa druge strane.

Ključne reči: dobrobit životinja, sport, konjički sport, nasilje u sportu, ubijanje, zlostavljanje životinja.

1. UVOD

Kako bi sport, kao delatnost od opšteg interesa za Republiku Srbiju,¹ ostvarivao svoje funkcije neophodno je da se pravnim normama prilagođava društvenim i tehnološkim promenama. Usklađivanje normi koje se odnose na sportske aktivnosti i delatnosti značajno je i radi zaštite prava subjekata koji učestvuju u sistemu sporta. Pri tome, važno je voditi računa ne samo o subjektima prava u smislu njegovog pravnog značenja, već i o životinjama koje učestvuju u pojedinim disciplinama. Iako u domaćem pravnom sistemu nemaju status subjekta prava, životinje isto kao i ljudi imaju osećanja i mogu doživeti radost, tugu, strah, ljutnju ili bes.² Pored toga što životinje doprinose čoveku u različitim segmentima njegovog života, one su neizostavni deo nekih tradicionalnih sportova. U engleskoj doktrini sportskog prava, kao sportovi koji se prepoznaju da su još u 16. veku bili naročito interesantni navode se: streličarstvo, kuglanje na travi i trke konja.³ Sagledavajući razvoj modernih Olimpijskih igara, primećujemo da je u okviru istih, već 1908. godine, organizovano takmičenje u sportu polo koji podrazumeva učešće konja.⁴ Danas, takođe, pojedine konjičke sportske discipline, deo su Olimpijskih igara.

Aspekt zaštite životinja u sportu prepoznajemo kao naročito osoben, s obzirom sa jedne strane na istaknutu tradiciju konjičkog sporta a sa druge strane na normativno poboljšavanje zaštite dobrobiti životinja u proteklom godinama u mnoštvu država. Okolnost da se pojedini sportovi koji uključuju životinje već više vekova smatraju dozvoljenim, podstiče nas na razmišljanje o usklađenosti sportskih pravila kojima se uređuju sportovi u kojima učestvuju životinje sa savremenim standardima zaštite dobrobiti životinja. Danas, na globalnom nivou postoji mnoštvo konvencija koje prepoznaju dobrobit životinja.⁵ Takođe, u Republici Srbiji, od 2009. godine primenjuje se Zakon o dobrobiti životinja.⁶ Suprotno tome, daleko je manji broj izvora čiji su donosioci državne vlasti ili međunarodne

¹ Čl. 2, st. 1, Zakona o sportu Republike Srbije - *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 10/2016.

² Z. Todorović, (2024), „Osećajnost životinja i pravna zaštita njihove dobrobiti”, *Pravna zaštita životinja: u susret izmenama i dopunama zakona o dobrobiti životinja*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo, Beograd, 3.

³ Nav. prema: S. Gardiner, (2014), *Sports Law-United Kingdom*, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 19.

⁴ D. De Haan, L. Dumbell, (2016), „Equestrian sport at the Olympic Games from 1900 – 1948”, *International Journal of the History of Sport*, Vol. 33, No. 6-7, 11.

⁵ Sveobuhvatna analiza međunarodnih dokumenata od značaja za zaštitu životinja, u domaćoj doktrini sadržana je u monografiji autorke Ane Batričević, Vid. A. Batričević (2013), *Zaštita životinja u međunarodnom pravu*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.

⁶ Zakon o dobrobiti životinja, *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 41/2009.

organizacije, kojima se detaljno reguliše zaštita dobrobiti životinja u sportu. Specifično je, da se jedna od retkih direktiva Evropske unije u oblasti sporta, odnosi upravo na konjički sport.⁷ Ipak, cilj donošenja ove direktive, prevashodno je bilo omogućavanje učešća na takmičenjima konjima nezavano od toga da li su registrovani ili imaju poreklo izvan države u kojoj se takmičenje organizuje. Otuda, njen cilj je prvenstveno trgovinskopravne prirode,⁸ a ne zaštita dobrobiti životinja. Zakonom o sportu Republike Srbije, ističe se značaj zaštite dobrobiti životinja, na taj način što se njime predviđa da životinja može da učestvuje u sportskim takmičenjima samo ako su ispunjeni uslovi sadržani u zakonima koji regulišu veterinarstvo, odnosno dobrobit životinja kao i oni koji su sadržani u sportskim pravilima.⁹ Time se, upućuje na značaj drugih propisa za zaštitu dobrobiti životinja, koji mogu biti i međusobno sadržinski suprostavljeni.

Predmet ovog istraživanja jeste pravna analiza zaštite dobrobiti životinja u sportu. U radu, polazimo od toga da dobrobit životinja može biti dovedena u pitanje zbog eventualnog sukoba između sa jedne strane interesa sportskih organizacija i sportista i sa druge strane dobrobiti životinja.¹⁰ Kao osnovna pitanja koja proizilaze iz predmeta istraživanja prepoznajemo: 1) da li su legalne sportske aktivnosti kod kojih je povređivanje životinja moguće; 2) na koji način može biti narušena dobrobit životinja koje učestvuju u sportu; 3) da li ponašanje koje je nedozvoljeno prema Zakonu o dobrobiti životinja može biti opravdano ukoliko je u skladu sa sportskim pravilima ili je rezultat uobičajenih rizika bavljenja sportom; 4) da li i na koji način može biti sankcionisano lice koje je ugrozilo dobrobit životinja.

Kako to zapažaju koautorke profesorka Bajović i Jevtović, „pitanje dobrobiti životinja je pitanje stepena razvoja društva, njegove brige o slabijima i

⁷ Reč je o Direktivi o trgovini sportskim konjima i njihovom učešću na konjičkim sportskim priredbama (Council Directive on trade in equidae intended for competitions and laying down the conditions for participation therein), *Official Journal of the European Communities*, 90/428/CEE, od: 26.06.1990. Pored pomenute direktive, u doktrini se kritički preispituje mogući značaj primene Uredbe o zaštiti životinja tokom prevoza i sa prevozom povezanih postupaka za zaštitu dobrobiti životinja (Council Regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97). Prevashodno, zbog mogućeg ugrožavanja dobrobiti životinja u njenom transportu u druge države u kojima se organizuju sportska takmičenja. Ipak, pomenuta uredba ne odnosi se u svojoj celosti na nekomercijalne aktivnosti, dok dileme izaziva pitanje kada sportska takmičenja imaju komercijalni karakter. Vid. više: E. Herlin-Karnel, (2013), „EU sports law and the equestrian world: a galloping area of increasing importance”, *The International Sports Law Journal*, vol. 13, no. 1, 170-172.

⁸ D. Šuput, (2015), „Nastajanje sportskog prava Evropske unije”, *Strani pravni život*, 2/2015, 105.

⁹ Čl. 166, Zakona o sportu Republike Srbije - *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 10/2016.

¹⁰ Neposredna inspiracija za istraživanje predmetne teme jeste odustajanje Šarlot Dižerdan (*Charlotte Dujardin*) od učešća u konjičkim sportovima na Olimpijskim igrama koje su održane u Parizu 2024. godine. Navedenom postupku osvajačice više olimpijskih medalja, a nakon toga i suspenziji od strane Međunarodne konjičke federacije, prethodilo je objavljivanje snimka na kome ova sportistkinja učestvuje u treniranju konja koje se sprovodi uz upotrebu biča i to 24 puta. Vid i: M. Lubelska-Sazanów (2024), „Considering the fate of equestrian sport after the Olympic Games in Paris 2024”, *Journal of Animal Law, Ethics and One Health*, 1/2024, 139. Navedeni događaj, slično kao i svi drugi u kojima se javno prikazuje nasilničko ponašanje prema životinjama, uzrokuje preispitivanje važećih normi kojima se reguliše odnos čoveka i životinja.

nemoćnima, razvoja empatije, suzbijanja nasilja i razvoja svesti o drugim i drugačijim sa kojima delimo planetu”.¹¹ Bilo kakav vid zloupotrebe životinja u sportskim aktivnostima, ne samo da dovodi u pitanje interese koji se štite zaštitom dobrobiti životinja, već istovremeno ugrožava integritet sporta. Otuda, značaj ovog istraživanja prepoznajemo u: 1) mogućem uočavanju oblika ponašanja koje može ugroziti integritet sporta; 2) dostignutom nivou razvoja dobrobiti životinja a koji iziskuje kontinuirano upoznavanje javnosti sa aktivnostima i delatnostima u kojima može doći do zlostavljanja životinja; 3) razumevanju granica autonomije sporta u onim pravnim situacijama kada dolazi do moguće kolizije između sportskih pravila i normi kojima se regulišu odnosi izvan sportskih aktivnosti i delatnosti.

2. MOGUĆNOST PRAVNOG KVALIFIKOVANJA AKTIVNOSTI U KOJIMA UČESTVUJU ŽIVOTINJE KAO SPORTA

Kada govorimo o opravdanosti dozvoljavanja sportskih disciplina u kojima učestvuju životinje, deluje nam da je nužno poći od definicije sporta. Navedeno zbog toga, što je pitanje moguće kvalifikacije određene aktivnosti kao sporta od fundamentalnog značaja za razumevanje koje pravne norme treba primenjivati na jedan pravni odnos. Ukoliko se određene aktivnosti mogu kvalifikovati kao sport, tada je nužno priznati određeni značaj pravilima koja se odnose na taj sport a kako bi se time zaštitila autonomija sportskih organizacija.¹²

Prema odredbama Zakona o sportu, sport je deo fizičke kulture koji obuhvata svaki oblik organizovanog i neorganizovanog obavljanja sportskih aktivnosti i sportskih delatnosti od strane fizičkih i pravnih lica u sistemu sporta, u cilju zadovoljenja potreba čoveka za stvaralaštvom, afirmacijom, fizičkim vežbanjem i takmičenjem sa drugima.¹³ Iz same zakonske definicije, proizilazi da je sport prevashodno aktivnost čoveka, te da se njim ostvaruju njegove različite potrebe. U domaćoj pravnoj doktrini, uočavamo nekoliko sadržinskih određenja pojma sporta. Tako, Andonović definiše sport kao pojam koji se odnosi na različite, unutrašnje i spoljašnje aspekte bavljenja fizičkom aktivnošću, od strane pojedinca i društva, koja doprinosi njihovom razvoju, bitno utiče na druge sfere života, i svojom ulogom podstiče na razvijanje ideja i vrednosti svih lica koja se njome bave.¹⁴ Profesor Vuković, sport definiše kao društvenu aktivnost u kojoj se lice upotrebom i razvijanjem sopstvenih fizičkih, ali i intelektualnih svojstava, spontano ili na organizovan način nadmeće sa sobom ili drugim licima zarad očuvanja i unapređenja sopstvenog zdravlja, odnosno u cilju zadovoljenja svojih

¹¹ V. Bajović, J. Jevtović (2024), „Izmene i dopune Zakona o dobrobiti životinja (ne)prihvatljivost predloženih rešenja”, *Pravna zaštita životinja*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 267.

¹² N. Đurđević (2018), „Autonomija sporta-obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2018, 292.

¹³ Čl. 2, st. 2, Zakona o sportu Republike Srbije - *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 10/2016.

¹⁴ S. Andonović (2017), „Pravo na sport kao ljudsko pravo”, *Strani pravni život*, 3/2017, 134.

nematerijalnih ili materijalnih interesa.¹⁵ U uporednoj pravnoj doktrini, razmišljanja u određenju pojma sporta postaju sve aktuelnija shodno nastojanju da se pod pojmom sporta smatraju različite nove aktivnosti koje proizilaze iz ubrzanog razvoja informacione tehnologije.¹⁶ Pri tome, kao naročito osoben izazov u kvalifikaciji određene aktivnosti kao sporta prepoznaje se ispunjenost uslova fizičke aktivnosti, koji ostaje nedovoljno jasan u sportovima koji se prvenstveno zasnivaju na misaonim aktivnostima ili se radi o aktivnostima koje podrazumevaju i upotrebu motornih vozila.

Na nivou Evropske unije, pojam sporta sadržan je u Evropskoj povelji o sportu: „Sport predstavlja svaki oblik fizičke aktivnosti koja putem neograničovanog ili organizovanog takmičenja ima za cilj izražavanje ili poboljšavanje fizičke spremnosti i mentalnog blagostanja, stvaranje društvenih odnosa ili postizanje rezultata na takmičenjima svih nivoa”.¹⁷ U kontekstu pojmovnog određenja sporta, čini nam se interesantnim i zaključak Evropskog suda pravde (u daljem tekstu: Evropski sud) da aktivnosti (kao što je dvostruki bridž) koje karakteriše zanemarljiva fizička aktivnost, ne mogu da se tumače kao sport a u pogledu pojedinih direktiva koje se odnose na sport.¹⁸ Otuda, kako iz definicija sporta sadržanih u domaćem zakonodavstvu, teoriji tako i iz prepoznatih karakteristika sporta u navedenoj presudi Evropskog suda pravde, element učešća čoveka nužan je radi mogućnosti kvalifikacije određene aktivnosti kao sporta. Ipak, kao sporno pitanje ostaje, u kojoj meri mora biti izražena fizička aktivnost kako bi se smatralo da postoji sport. U skladu sa temom našeg istraživanja, postavlja se pitanje da li se aktivnosti u kojima učestvuju životinje a tradicionalno se smatraju sportovima zapravo mogu smatrati sportom u skladu sa njegovim normativnim i doktrinarnim određenjem. Prevažno, zbog toga što životinje u pojedinim sportovima imaju izraženiji vid fizičke aktivnosti nego što to ima čovek.

Okolnost da se u konjičkim sportovima, takmičenje odvija i uz aktivnost životinja, čini ovu tradicionalnu disciplinu u bitnome različitom u odnosu na druge sportove. Štaviše, pojedini autori, analizirajući pitanje pravne kvalifikacije elektronskog sporta, ukazuju da se u konjičkim sportovima pretežno koriste konji kao predmet na osnovu koga se odvija nadmetanje.¹⁹ Navedenim stavom

¹⁵ З. Вуковић (2019), „О појму спорта”, У: М. Мићовић (ур.), *Слобода приступа услуга и правна сигурност*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 405.

¹⁶ У том смислу, нарочито је спорна квалификација: електронског спорта и виртуелног спорта. Традиционално, спorno је и да ли треба шах или мото спорт квалификовати као спорт. Појам спорта који на „први поглед” делује неспоран, проузрокује мноштво правних недoumica. У наредним истраживањима, бавићемо се традиционално спорним питањима која произилазе приликом признавања статуса спорта одређеној активности уз доvoђењу у везу таквих дилема са онима које су узроковане развојем информационо-комуникационе технологије. У том смислу, овај део рада, садржаће нузна садржинска преклапања са тим истраживањем.

¹⁷ О појму спорта у Европској унији, Вид. V. Smokvina (2012), *Sloboda kretanja sportaša i posebnost njihovog radnopravnog statusa u Evropskoj uniji-doktorska disertacija*. Evropska Pravna fakulteta V Novi Gorici. Nova Gorica. 86.

¹⁸ Presuda, Evropski sud pravde, *The English Bridge Union Limited v Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*, br. C-90/16, од: 26.10.2017.

¹⁹ S. Andonović, I. Radovanović (2019), „Mogućnost pravne kvalifikacije elektronskog sporta kao vrste sporta”, *Strani pravni život*, 1/2019, 49.

se nastoji ukazati na sličnost između konjičkog sporta koji je uvršten u program Međunarodnog olimpijskog komiteta i elektronskog sporta koji to još uvek nije. Istim se teži predstaviti da nedostatak većeg obima fizičkih aktivnosti čoveka ne isključuje mogućnost da se određena aktivnost kvalifikuje kao sport. Međutim, čini nam se da konjički sport ne treba poistovećivati sa elektronskim sportom i razlozima zbog kojih on nije nesporno prihvaćen kao sport. Kao jedan od osnovnih razloga zbog kojeg elektronski sport nije u potpunoj meri afirmisan kao sport navodi se nedostatak fizičke aktivnosti sportista, kao i to što se isti odvija uz veliki značaj tehnologije koja se u njemu koristi. Ipak, fizička aktivnost čoveka u konjičkim sportovima nesporno postoji. Kako bi se odvijalo takmičenje u ovom sportu, neophodno je posedovati adekvatnu tehniku jahanja konja, koja iziskuje i aktiviranje različitih mišića. Dodatna razlika, između elektronskog i konjičkog sporta jeste u tome, što fizičke aktivnosti jahača (sportiste u konjičkom sportu) proizvode posledice u realnom a ne digitalnom okruženju.

Suprotno konjičkom sportu kod kojeg je neophodno da sportisti poboljšavaju sopstvene tehnike jahanja, u pogledu pojedinih aktivnosti koje uključuju životinje, fizička aktivnost čoveka izostaje. Tako, u inostranoj doktrini se uočava da su konjički sportovi sastavni deo olimpijskog sportova, za razliku od trke hrtova ili gonjenje goniča. Razlika između ovih aktivnosti i konjičkog sporta, prepoznaje se u intezitetu aktivnosti čoveka kao neizostavnog dela jednog sporta.²⁰ Slično tome, Nemački olimpijski savez, ne smatra da postoji sport ukoliko postoji samo treniranje životinja, ali bez kretanja osoba.²¹ Pored toga, postojanje sporta isključeno je ukoliko se životinje samostalno, izvan postojanja organizovanih pravila čiji je donosilac čovek, igraju.

Opređenje da se sportom u kojima učestvuju životinje mogu smatrati samo one aktivnosti u kojima i čovek participira ispoljavanjem svoje fizičke aktivnosti nije oduvek bilo prihvaćeno. Tako, u pojedinim vremenskim periodima razvoja sporta, borbe životinja smatrane su sportom. U doktrini se navodi podatak, da je papa Lav deseti, bio oduševljen krvavim borbama životinja kao sportom koji uključuje životinje.²² Danas, u skladu sa normativnim određenjem sporta, ne može se govoriti o tome da su borbe životinja sport. Pored toga, u različitim krajevima sveta postoje sportovi sa životinjama koji nisu opštepoznati ili opšeprihvaćeni. Tako, u jednom od svojih mišljenja pravobranilac Evropskog suda, Špunar, zapaža regionalnu prirodu sporta u kome konji vuku sanke (sport lokalno poznat kao: *kumoterki*) koji se prvenstveno povezuje sa Poljskom.²³ Navedenim stavom, između ostalog se ukazuje na slojevitost prirodu pojma sporta, shodno tome da

²⁰ J. Parry (2020), „The concept of sport in Olympism”, *Diagoras: International Academic Journal on Olympic Studies*, 4, 134.

²¹ Navedeno prema: R. Brnabić (2021), „E-sport i pitanje pravnog ustroja E-sport klubova”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 1/2021, 175.

²² З. Вуковић (2019), *Ујовори о сѣручном аніажовану сїорїйских сїручњака-докїторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 34.

²³ Presuda, Evropski sud pravde, *The English Bridge Union Limited v Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*, br. C-90/16-Opinion of Advocate general, od: 15.06.2017.

izvan normativnog smisla, sport ima različita značenja u istorijskom i kulturološkom smislu. U tom smislu, neophodno je sveobuhvatno sagledati da li aktivnosti u kojima učestvuju životinje ispunjavaju uslove da se smatraju sportom shodno načinu na koji se ovaj pojam u različitim kontekstima upotrebljava.

3. O PRIHVATLJIVOSTI TELESNOG POVREĐIVANJA U SPORTU

3.1 Legalnost sportova kod kojih postoji veći rizik od telesnog povređivanja sportista

U domaćoj pravnoj doktrini ističe se da je sastavni deo sporta veći ili manji rizik od štete.²⁴ Navedeni zaključak čini nam se prihvatljivim, ukoliko sagledamo rezultate onih istraživanja u kojima se analiziraju modaliteti povreda sportista i sportovi u kojima do njih najčešće dolazi. Tako, kao sportovi u kojima su telesne povrede najčešće uočavaju se rukomet, badminton, džudo, rvanje, atletika...²⁵ Povredama su podložni kako mladi tako i sportisti koji se više godina bave sportom. Normativno posmatrano, Zakonom o sportu Republike Srbije, predviđeno je da se u slučaju prouzrokovanja štete sportisti i sportskom stručnjaku pri bavljenju sportskim aktivnostima primenjuju opšta pravila o odgovornosti za štetu. Izuzetak od ovog pravila postoji u slučaju kada je šteta u skladu sa sportskim pravilima rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom aktivnošću.²⁶ Ovakvim normiranjem, zakonodavac prepoznaje da sport može ostvarivati svoje funkcije samo ukoliko se prihvati da su rizici telesnog povređivanja čoveka njegov sastavni deo.

U inostranoj doktrini, postavlja se pitanje opravdanosti toga što su legalne discipline kod kojih su telesne povrede gotovo pa izvesne.²⁷ Shodno našem predmetu istraživanja, može se postaviti pitanje legalnosti sportskih aktivnosti u kojima je povređivanje životinja povezano sa rizicima discipline u kojoj učestvuju. Opštim pravnim propisima, prevashodno Zakonom o dobrobiti životinja, predviđeno je načelo brige o životinjama, koja podrazumeva moralnu obavezu i dužnost čoveka da poštuje životinje i brine o životinjama i dobrobiti životinja čiji opstanak zavisi od čoveka.²⁸ Dobrobit životinja koja se uređuje

²⁴ N. Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4/2012, 751-768.

²⁵ D. Palmer, D. Cooper, C. Emery, M. Batt, L. Engerbetsen, B. Schamel, P. Schamasch, M. Shroff, T. Soligard, K. Steffen, J. Whittaker, R. Budgett (2020), „Self-reported sports injuries and later-life health status in 3357 retired Olympians from 131 countries: a cross-sectional survey among those competing in the games between London 1948 and PyeongChang 2018”, *British journal of sports medicine*, 55(1), 46-53.

²⁶ Čl. 23, st. 1, Zakona o sportu Republike Srbije - *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 10/2016.

²⁷ Primera radi: J. Gauthier (2009), „Ethical and Social Issues in Combat Sports: Should Combat Sports be Banned?”, *Combat Sports Medicine*, Springer, London, 73-89.

²⁸ Čl. 4, Zakon o dobrobiti životinja, *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 41/2009.

ovim zakonom, odnosi se i na životinje koje se koriste za takmičenje.²⁹ Otuda, postavlja se pitanje, da li sama okolnost postojanja fizičkih aktivnosti čoveka, opravdava uključivanje životinja u sport koji sam po sebi karakteriše rizik od povređivanja. Drugačije rečeno, da li je dobrobit životinja sama po sebi neusklađena sa učešćem životinja u sportu. Kako bi razumeli, a samim tim i opravdali našu bojazan od mogućeg ugrožavanja dobrobiti životinja u sportu, najpre ćemo ukazati na dileme koje postoje u pogledu legalnosti onih sportskih aktivnosti kod kojih je rizik od povređivanja nešto veći, a u kojima životinje ne učestvuju.

U doktrini uočavamo stavove kojima se stručnjaci iz različitih naučnih oblasti, suprostavljaju legalnosti sportova kod kojih je šteta gotovo pa neminovna. Tako, američki patolog Džordž Lundberg (*George D. Lundberg*), još 1987. godine iznosi stav o tome da je u većini sportova ali ne i boksu, povreda neželjen proizvod sportskih aktivnosti.³⁰ Američka medicinska asocijacija, 1984. godine, uputila je predlog da se boks zabrani i da se sprovede edukacija dece o mogućim posledicama bavljenja boksom za zdravlje sportista.³¹ U domaćoj doktrini, profesor Đurđević zapaža da je boks jedan od retkih sportova u kojem je umišljajno povređivanje sportista dozvoljeno sportskim pravilima.³² Navedenim stavom, profesor ne ukazuje na potrebu da se boks zabrani, već na pravni značaj poštovanja pravila ove igre.

Integritet takmičenja, najpre se dovodi u pitanje, kada je njegov ishod teška telesna povreda sportiste ili njegova smrt. Tako, stručna javnost je naročito bila zabrinuta zbog legalnosti boksa, nakon što je ishod takmičenja, bila smrt južnokorejskog sportiste Duk Koo Kima (*Kim Duk-Kim*), 1982. godine.³³ Slično tome, doktrinarna rasprava o legalnosti boksa, podstaknuta je i nakon boks meča između Majka Pereza (*Mike Perez*) i Mageda Abdulalamova (*Magomed Abdulalamov*) kada su učesniku ovog meča prouzrokovane teške telesne povrede.³⁴ Pojedine države, a prevashodno SAD, legislativnim ograničenjima nastojale su da učine boks sigurnijim i bezbednim takmičenjem. Pored toga, razvoj pojedinih borilačkih sportova kod kojih je rizik od povređivanja veći je onemogućavan ili ograničavan. Tako, američki senator Mekejn (*John McCain*) je ukazivao da priroda mešovitih borilačkih veština može da se poistoveti sa borbom petlova, s tim

²⁹ Čl. 2, *Ibid.*

³⁰ Navedeno prema: RG. Beran, JG. Beran (2009), „The law(s) of the rings: boxing and the law”, *Journal of Law and Medicine*, Vol. 16, No. 4, 686.

³¹ K. Walsh (1994), „Boxing: Regulating a Health Hazard”, *The Journal of Contemporary Health Law and Policy*, Vol. 11, No. 1, 63.

³² Pored toga, profesor Đurđević borilačke sportove izdvaja kao specifične po tome što se u njima može primeniti institut pristanka oštećenika. Tako, profesor navodi da je u borilačkim sportovima moguć pristanak oštećenika koji će važiti u odnosima između sportista ali ne i između sportista i organizatora priredbe Vid. N. Đurđević (1991), Imovinska odgovornost organizatora sportskih priredbi i sportskih organizacija-doktorska disertacija. Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 270.

³³ K. Walsh (1994), 63.

³⁴ Primera radi Vid. J. Camacho (2014), „The cruelest sport: boxing, banning, and the hart-devlin debate”, *Ariz. St. U. Sports & Ent. LJ*, 4, 107-108.

što u borbama učestvuje čovek.³⁵ Otuda je njegovo delovanje, bilo usmereno ka različitim ograničenjima, koja su za posledicu imala usporavanje razvoja ovog sporta.³⁶

Kao razlozi koji opravdavaju sportove kod kojih je telesno povređivanje sportista njegov sastavni deo, ističe se mogućnost da se kroz njegove okvire ostvaruju različite društvene i individualne funkcije. Tako, kao osobene funkcije boričких sportova prepoznaju se razvijanje snage, različitih veština i sposobnosti za odbranu sebe ili drugoga.³⁷ Pri tome, cilj normi kojima se uređuju boričкі sportovi, jeste da se zaštiti bezbednost i sigurnost sportista kao i drugih lica koja prisustvuju takmičenju. Pored toga, sportisti se prihvatajući da učestvuju u sportu, obavezuju i na poštovanje sportskih pravila, iz kojih nesporno proizilazi mogućnost da bude prouzrokovana šteta. Otuda, kao osnovne razloge usled kojih prouzrokovanje štete postaje dopušteno, prepoznamo: opštu prihvatljivost sportskih pravila; saglasnost lica koje učestvuje u sportu na štetu i rizike koji su sastavni deo sporta; društvene i individualne funkcije sporta koje se vrednuju kao značajnije od mogućih negativnih posledica određenog sporta.

3.2 Načini sprečavanja telesnog povređivanja životinja u sportu

Za razliku od sportova u kojima participira isključivo čovek koji je svestan mogućih rizika od štete i na njih pristaje, životinja koja učestvuje u sportu, ne može dati takvu saglasnost. Uloga čoveka mora podrazumevati da uključivanje životinje u sportske aktivnosti bude takvo da se istim pogoduje potrebama životinja i da im se pruži zaštita od svakog mogućeg vida telesnog povređivanja ili zlostavljanja. To se može činiti: 1) aktivnostima sportista i sportskih klubova; 2) propisivanjem adekvatnih sportskih pravila; 3) propisivanjem pravila od strane zakonodavca kojim se pri tome neće ugrožavati autonomija sportskih organizacija.

Zaštita dobrobiti životinja u sportu, se idealistički gledano, najpre obezbeđuje ponašanjem vlasnika (sportiste) životinje. Sportisti bi tako trebalo da obezbede adekvatnu ishranu, usluge veterinara kao i sve druge oblike usluga koje su usmerene ka potrebama životinja.³⁸ Razlog takvog ponašanja najpre može biti osoben odnos između čoveka i životinje o kojoj se stara. Istraživanje, koje je sprovedeno

³⁵ B. Weber (2018), „The Muhammad Ali Expansion Act: The Rise of Mixed Martial Arts and the Fight that Lies Ahead and the Fight that Lies Ahead”, *DePaul Journal of Sports Law* *DePaul Journal of Sports Law*, Vol. 14, No. 1, 109.

³⁶ Za razliku od navedenih stavova, u proteklim godinama u SAD, mešovite boričке veštine se pozitivno karakteriše od strane pojedinih zvaničnika u SAD. Tako, najavljuje se da će u toku 2026. godine, u u Beloj kući (u SAD), biti održana borba u ovom sportu.

³⁷ O argumentima koji opravdavaju postojanje sportova kod kojih postoji veći rizik od povređivanja, Vid. J. Andreson (2014), „The Right to a Fair Fight: Sporting Lessons on Consensual Harm”, *New Criminal Law Review*, 17(1), 55-75.

³⁸ Slično tome: M. Lercier (2019), „Welfare protection of the animal-athlete in the sports company in light of the evolution of the legal regime for animals”, *Derecho Animal. Forum of Animal Law Studies*, Vol. 10, No. 1, 63.

ispitivanjem više od 20.000 lica (engl: *horse enthusiasts*), ukazalo je da pojmovi koji sadržinski najviše odgovaraju odnosu između njih i životinja, jesu partner i porodica.³⁹ Pored toga, pojedini sportisti prepoznaju i da je za ostvarivanje adekvatnih sportskih rezultata nužno da potrebe životinja budu ostvarene. Kako se to u inostranoj doktrini zapaža, jedan od osnovnih izazova konjičkog sporta jeste stvaranje veze i partnerstva između konja i sportiste.⁴⁰ Shodno tome da životinja ne može dati saglasnost na učešće u sportskoj aktivnosti (kao što to može čovek), na licu koje se stara o njoj je da zaštiti njenu dobrobit. Navedeno je uslov kako bi se bavljenje sportom moglo smatrati opravdanim, odnosno kako bi se nadomestilo to što životinja ne može dati saglasnost na učešće u aktivnostima koje su po svojoj prirodi rizične.

Sportske organizacije propisivanjem i primenom sportskih pravila, nastoje suzbiti pojedine oblike ponašanja koji za posledicu mogu imati povređivanje ili zlostavljanje životinja. Jedino pravila koja u svoj fokus stavljaju zaštitu životinja, mogu činiti društveno opravdanim sport u kome rizik od štete postoji i za životinju. U tom smislu, kao naročito važnu odluku sportskih organizacija u pogledu zaštite dobrobiti životinja, prepoznamo onu kojom je Međunarodna organizacija za moderni pentatlon u toku 2022. godine, konjičku disciplinu u sastavu ovog sporta zamenila drugom, u kojoj životinje neće učestvovati. Naime, tokom Olimpijskih igara koje su održane u Tokiju 2021. godine, došlo je do incidenta u kome je učestvovala nemačka sportistkinja Anika Šloj (*Annika Schleu*). Ona je u jedinjoj od pet disciplina u kojoj su učestvovali i konji, prilikom svog nastupa, konja više puta udarila. Pored takmičarke, konja je udario i trener. Nakon ovog takmičenja, Međunarodna organizacija za moderni pentatlon je odlučila da zameni jahanje drugom disciplinom koja neće uključivati aktivnosti konja.⁴¹ Takvo opredeljenje proizašlo je iz namere da se zaštiti integritet ovog sporta, koji je doveden u pitanje ukazivanjem na neadekvatnu zaštitu životinja u sportu.

Pored uloge sportista, sportskih klubova i organizacija, značajnu funkciju u zaštiti dobrobiti životinja u sportu ima i država. Posmatrano uporednopravnim metodom, u pojedinim federalnim državama SAD, uređuju se posebni uslovi za organizovanje različitih sportova u kojima učestvuju životinje. Tako, propisima države Arizone, normiraju se uslovi za organizovanje i održavanje trke konje ili pasa.⁴² Sagledavajući propise o sportu Evropskih država, interesantnim nam se čini nor-

³⁹ Equine Ethics and Wellbeing Commission (2022), *Opinions of Equestrian Stakeholders on the use of Horses in Sport: Survey Report*. 7; Istraživanje je segment projekta Komisije za etiku i dobrobit konja koja je sproveda više istraživanja u vremenskom periodu (jun 2022-novembar 2023. godine). Konačni izveštaj pod nazivom „Dobar život za konje” predat je Međunarodnom sportskom savezu nadležnom za konjički sport. U nastavku istraživanja, biće pomena i o drugim rezultatima iz njihovog istraživanja.

⁴⁰ K. Dashper, „Listening to horses: Developing attentive interspecies relationships through sport and leisure”, *Society and Animals*, 25(3), 5-7.

⁴¹ Navedeni slučaj privukao je pažnju autora iz različitih naučnih disciplina, Vid: A. Fernandes, *Horsing around: Animals, humans, sports, and platforms*, *International Review for the Sociology of Sport*, 0(0), članak dostupan na: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/10126902251341361>; A. Ropa, L. Malahova, M. Jokovleva, „Animal Ethics or Sport Ethics? A Historical Approach to Professional Ethics in Equestrian Sports”, *The International Journal of Equine and Equestrian History*, Vol.4, No.1, 96-98.

⁴² D. Šuput, „Sportsko pravo u Sjedinjenim Američkim Državama”, U: J. Čirić (ur.), *Uvod u pravo SAD*, Institut za uporedno pravo u Beogradu, Beograd, 352.

mativno opredeljenje francuskog zakonodavca. Tamošnjim Zakonom o sportu (French Sport Code), predviđa se da konj koji učestvuje na takmičenju mora biti zdrav, sposoban, i pripremljen za određenu sportsku discipline. Takođe, izričito se navodi da oprema koja se upotrebljava za jahanje ne sme biti izvor povrede za konja ili jahača te se ista mora adekvatno održavati.⁴³ Navedenim normama se kroz okvire Zakona o sportu, detaljnije konkretizuje način ostvarivanja zaštite dobrobiti životinja, vodeći računa i o interesima sportista.

Sagledavajući, domaće zakonodavstvo, pored već pomenute opšte odredbe sadržane u Zakonu o sportu, primećujemo i pojedina pravila koja su sadržana u Zakonu o dobrobiti životinja, a koja se mogu odnositi i na ponašanje čoveka prema njima u sportu. Tako, ovim zakonom, zabranjeno je obučavati životinju primenom sile ili drugim sredstvima koja su štetna za njen život i dobrobit.⁴⁴ Takođe, zabranjeno je primoravati životinju na ponašanje koje nije karakteristično za njenu vrstu i prevazilazi njene fizičke mogućnosti.⁴⁵ Pored toga, Zakonom o dobrobiti životinja predviđeno je da je zabranjeno koristiti doping, stimulanse i druge supstance radi bržeg razvoja životinja i poboljšanja proizvodnih i fizičkih osobina.⁴⁶ Iako nam deluje, da se zakonodavac nije detaljnije upuštao u regulisanje uslova učešća životinja u sportskim takmičenjima, upoznaajući se sa uporedno-pravnom doktrinom, naročito nam se čini interesantnim, da pojedini autori Republiki Srbiju prepoznaju kao državu koja svojim zakonodavstvom pruža posebnu zaštitu životinjama koje učestvuju u sportu.⁴⁷

Kao naročito osoben izazov za savremena zakonodavstva prepoznamo uspostavljanje balansa između zaštite dobrobiti životinja i pojedinih tradicionalnih sportova koji su sami po sebi u većoj meri protivni dobrobiti životinja. Tako, kao aktivnosti koje izazivaju naročitu dilemu u uporednopravnoj doktrini ističu se lov na lisice (*Fox Hunting*),⁴⁸ kao i drugi oblici lova. Iako se u pravnoj doktrini analizira pitanje, da li se ove aktivnosti iako postoji fizička aktivnost čoveka mogu smatrati sportom, značajno je to što se države opredeljuju da ovakve aktivnosti zabrane, a da pojedine radnje u vezi njih inkriminiše i kao krivično delo.

⁴³ M. Lercier (2019), 66.

⁴⁴ Čl. 7. st. 1, tač. 28, Zakon o dobrobiti životinja, *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 41/2009.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu, osnovana je Antidoping agencija, koja sprovodi i doping kontrole konja. Značaj sprovođenja testiranja konja nije samo u zaštiti integriteta takmičenja već i u zaštiti dobrobiti samih životinja. U 2024. godini, sprovedeno je 56 doping kontrola konja. U izveštajnom periodu za 2024. godinu, uočava se da su otkrivena 2 povrede antidoping pravila u galopskom sportu. U jednom postupku, trener grla je kažnjen iz razloga što je uočeno da je grlo pozitivno na tri supstance (fluniksin, furosemid, fenilbuzaton) Vid. Antidoping agencija Republike Srbije, Izveštaj o poslovanju u 2024. godini. Shodno tome, da prepoznamo potrebu da se temi dopinga životinja posveti šira pažnja, kako zbog pravnih aspekata dopinga životinja, tako i zbog osobenosti pravnog odnosa između veterinara i vlasnika životinje, opredelili smo se da se u ovom radu, zadržimo na zaključku o nužnosti sprovođenja redovnih i potpunih doping kontrola.

⁴⁷ Denis Alexeyevich Erygin, „Legal Regulation of the Use of Animals in Sports Competitions in Russia and Foreign Countries: Main Trends and Problems”, In. *Animal Law in Kazakhstan, Russia, and Worldwide: Collection of Essays* (eds. Maria Baideldinova, Federico Dalpane, Daria Chernyaeva), Almaty, 2021, 146

⁴⁸ S. Gardiner, M. James, J. Leary, R. Walch, I. Blackshaw, S. Boyes, A. Caiger (2012), *Sports Law*, Routledge, London-Sydney, 130.

4. POJAVNI OBLICI NEDOZVOLJENOG POVREĐIVANJA ŽIVOTINJA U LEGALNIM SPORTSKIM TAKMIČENJIMA

Suprotno verovanju da se različitim metodama doprinosi zaštiti dobrobiti životinja, rezultati istraživanja Komisije za etiku i dobrobit konja, koju je formirala Međunarodna konjička federacija, pokazuju zabrinost javnosti za dobrobit životinja. U istraživanju, u kome je ispitano više od 14.000 lica, 20% ispitanika je iskazalo mišljenje da konji nikada ne uživaju u sportu, dok je svega 9% ispitanika odgovorilo da je mišljenja da životinje uvek uživaju u sportu. Istraživanje pokazuje i da su građani u većoj meri zabrinuti u vezi sa načinom na koji se sa konjima postupa, odnosno sa njihovom sigurnošću. Kao još jedan značajan zaključak iz istraživanja, prepoznamo većinski stav ispitanika o opravdanosti uključivanja konja u sport ali pod uslovom daljih reformi kojima bi se poboljšala dobrobit životinja.⁴⁹ Sagledavajući rezultate istraživanja, može se postaviti pitanje, koji su uzroci zbog kojih postoji sumnja da se u okvirima konjičkog sporta ugrožava dobrobit životinja.

Kao jedan od uzroka rezultata istraživanja stavova građana o dobrobiti životinja u sportu, prepoznamo to što sportskim pravilima nisu zabranjeni svi oblici ponašanja koji mogu biti u suprotnosti sa dobrobitom životinja. Tako, pod pretnjom prve opomene, zabranjeno je: 1) u parkuru i zagrevalištu više od tri puta uzastopno kazniti konja korbačem, dizgnima ili bilo kojim drugim predmetom ili delom opreme po bilo kom delu tela konja; 2) više od tri puta uzastopno udariti grubo konja mamuzom ili listom.⁵⁰ Iz navedenih pravila, proizilazi da je određeni vid udaranja radi stimulisanja konja dozvoljen. Ipak, navedena pravila ukazuju da zaštita dobrobiti životinja u sportu nije ugrožena samo zbog rizika od povređivanja, već i zbog pravila koja dozvoljavaju da životinje budu stimulisane u određenoj meri njihovim udaranjem.

Sagledavajući praksu disciplinskih organa sportskih saveza, možemo primetiti postojanje odluka u kojima se sportisti kažnjavaju (ili vode postupci) zbog (eventualnog) nasilja prema životinjama. Tako, sportistima koji se bave konjičkim sportom, na teret je u disciplinskim postupcima, stavljanje da su izvršili: prekomernu upotrebu biča, neadekvatno korišćenje mamuza, prouzrokovanje povrede usta, prekomerno naprezanje konja, ostavljanje konja bez dovoljne količine hrane, vode ili fizičke aktivnosti, korišćenje lisica za noge;⁵¹ upotrebu čizama sa šiljcima koje su primorale konje da prekomerno podiže zadnje noge u pokušaju da izbegne bolove;⁵² višestruko udaranja konja uzdama uz dodatno udaranje konja 23 puta

⁴⁹ Prethodno navedeni rezultati istraživanja, preuzeti su iz: Equine Ethics and Wellbeing Commission (2022), Public Attitudes on the Use of Horses in Sport: Survey Report.

⁵⁰ Navedena pravila, preuzeta su iz Pravilnika o organizaciji i izvođenju takmičenja u preskakanju prepone, koja su dostupna na sajtu, Saveza za konjički sport Srbije za Olimpijske i Fei discipline, a koji je dostupan na: <https://skss-ofd.org.rs/wp-content/uploads/2023/06/PRAVILNIK-O-ORGANIZACIJI-I-IZVODENJU-TAKMICENJA-U-PRESKAKANJU-PREPONA-2.pdf>, 25.10.2025.

⁵¹ Konačna odluka (presuda), FEI tribunal, Cesar Parra v. FEI, br. C24-0029, od: 06.08.2025.

⁵² Odluka (presuda), FEI tribunal, br. 2021/HAO1, od: 02.02.2022.

nogama,⁵³ upotrebu neadekvatnih čizama koje mogu izazvati bolove životinji;⁵⁴ korišćenje električnih impulsa; jahanje mladog ponija od strane iskusnog sportiste uz korišćenje neadekvatne tehnike obuke životinje.⁵⁵ Navedeni slučajevi, ukazuju da i pored različitih metoda kojima se nastoji obezbediti dobrobit životinja u sportu, sportske organizacije moraju svoje aktivnosti usmeriti ka kontinuiranim kontrolama svih faza učešća životinja u sportu, dok se u slučaju utvrđivanja elemenata nasilničkog ponašanja prema životinjama, dosledno moraju donositi odluke o višegodišnjim zabranama učešća na sportskim takmičenjima.

5. SPORTISTI KAO MOGUĆI IZVRŠIOCI KRIVIČNOG DELA UBIJANJE ILI ZLOSTAVLJANJE ŽIVOTINJA

U doktrini sportskog prava se ukazuje da uvažavanje specifičnosti sportskih pravila podrazumeva i prihvatanje izuzetaka od primene određenih opštih zakonskih načela u čisto sportskim pitanjima.⁵⁶ Tako, udaranje i povređivanje drugog lica u boričakim sportovima, za ishod može imati pobedu u takmičenju, umesto pokretanja krivičnog postupka i mogućeg izricanja krivične sankcije.⁵⁷ Ono što u ovim slučajevima, opravdava neprimenjivanje opštih normi (krivičnog ili građanskog prava) prema preovlađujućem mišljenju u domaćoj doktrini jeste pristanak oštećenika.⁵⁸ Ipak, pristanak na telesno povređivanje u sportu, ne bi mogao imati takav pravni značaj, da ne postoji pravna dozvoljenost sportova kod kojih je rizik od povređivanja moguć. Otuda, postavlja se pitanje, da li sportista i u kojim situacijama može biti izvršilac krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja. Specifičnost sportova u kojima učestvuju životinje jeste da životinja ne može dati saglasnost na svoje povređivanje, niti se njeno ponašanje može tumačiti kao saglašavanje sa rizikom od povređivanja. Pri tome, ni vlasnik životinje ne može prema opštim pravilima protivpravno povrediti ili ubiti svoju životinju.⁵⁹

Analizirajući domaću doktrinu krivičnog prava, ne primećujemo, da su se autori izjašnjavali u vezi sa pitanjem moguće krivične odgovornosti za ubijanje

⁵³ Odluka (presuda), FEI tribunal, br. 2019/HA14, od: 22.10.2021.

⁵⁴ Odluka (presuda), FEI tribunal, br. 2021/HA04, od: 29.09.2021.

⁵⁵ Odluka (presuda), FEI tribunal, br. 2020/HA01, od: 19.04.2021.

⁵⁶ N. Đurđević (2018), Autonomija sporta-obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 55, 2/2018, 291.

⁵⁷ K. Pijetlović (2015), *EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football*, Asser Press, The Hague, 36.

⁵⁸ Primera radi: 3. Стојановић (2020), *Кривично право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2020, 156.

⁵⁹ U domaćoj sudskoj praksi, uočava se postajanje mnoštva presuda u kojima su izvršioци krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja, bila lica koja su u presudama označena kao vlasnici životinja koje su bile ubijene ili povređene. Primera radi lice je osuđeno zbog toga što je kršeći propise mučio i zlostavljao psa ženskog pola, rase Pitbul, tako što je psa vezao kraćim lancem za metalnu cev od plinske instalacije, držao ga danima vezanog onemogućivši mu dovoljno prostora i slobodu kretanja, i to direktno izloženog sunčevim zracima na temperature od oko 32 stepena po celzijusovoj skali bez vode i hrane i bez mogućnosti da se pas skloni u hladovinu, usled čega je pas bio u stanju teške agonije usled iznemoglosti je posrtao i padao da bi nakon svega i preminuo. Presuda, Osnovni sud u Bečeju, br. 1K. 358/19, od: 03.09.2020.

ili zlostavljanje životinja od strane sportista. Ipak, u domaćoj doktrini, postoje suprotstavljena mišljenja u vezi sa pitanjem, da li sportisti mogu biti izvršioci krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu. Argumente koje koriste autori koji smatraju da sportisti ne mogu biti izvršioci krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi, mogli bi biti korišćeni i kao razlog zbog kojeg sportista ne bi mogao biti osuđen za krivično delo ubijanje ili zlostavljanje životinja.⁶⁰ Kao jedan od osnovnih razloga za zauzimanje stava da sportisti ne mogu biti izvršioci krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi, navodi se to što je ponašanje sportista regulisano pravilima koja važe u određenom sportu te da su propisane i disciplinske kazne za kršenje ovih propisa. Primenujući razloge zbog kojih sportisti ne mogu biti izvršioci krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu, i u pogledu mogućnosti da sportisti krivično odgovaraju za povređivanje životinja tokom sporta, moglo bi se doći do istog zaključka. U tom smislu, jedine pravne posledice koje bi proizilazile iz ugrožavanja dobrobiti životinja u sportu bi bile disciplinske prirode. Postavlja se pitanje opravdanosti ovakvog zaključka s obzirom da bi u slučaju izvršenja iste radnje (protivpravnog zlostavljanja ili povređivanja životinja) izvan sportskih aktivnosti bilo moguće vođenje krivičnog postupka.

Sagledavajući domaću sudsku praksu, primetno je da se prema sportistima donose osuđujuće presude za krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskim priredbama ili drugim javnim skupovima. Pojavni oblici izvršenja ovog dela od strane sportista su različiti, ali se oni svakako ne odnose na situacije kada sportisti poštuju pravila igre.⁶¹ Otuda, stawa smo da sportisti ne mogu biti osuđeni za krivično delo ubijanja ili zlostavljanja životinja ukoliko su poštovali sportska pravila ili je povređivanje životinje sastavni deo rizika bavljenja sportom. U prilog ovakvom zaključku, ukazujemo i na pravnu prirodu sportskih pravila. Zakonom o sportu Republike Srbije, predviđeno je da se sportska pravila neposredno primenjuju na sva lica koja su neposredno ili posredno obuhvaćena nadležnostima sportskog saveza nadležnog za određeni sport.⁶² Otuda, smatramo da sportisti ne mogu biti krivično odgovorni za radnju koja je u skladu sa sportskim pravilima.

Pored radnji koje su u skladu sa sportskim pravilima, mišljenja smo da sportisti ne treba da budu odgovorni ni za radnje koje predstavljaju uobičajen rizik bavljenja sportom. Tako, kao primer radnje za koju sportista ne bi trebalo da

⁶⁰ Prikaz navedenih različitih stavova sadržan je u: Đ. Marjanović (2024), „Krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu-sporna pitanja u doktrini i sudskoj praksi”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, Vol. 58, No. 3, 763.

⁶¹ Shodno predmetnoj tematici zbornika za koji ovo istraživanje prilažemo, navodimo primer iz domaće sudske prakse u kojem je fudbaler osuđen zbog izvršavanja krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu. Viši sud u Požarevcu doneo je osuđujuću presudu zbog toga što je fudbaler domaće ekipe napao glavnog sudiju utakmice, na taj način što je prvo prišao prvom pomoćnom sudiji i nezadovoljan njegovim dotadašnjim suđenjem verbalno ga vređao, uhvatio za ruku, i pljunuo u lice zbog čega mu je oštećeni glavni sudija crveni karton, nakon čega je oštećenog glavnog sudiju uhvatio rukama u predelu uva (Presuda, Viši sud u Požarevcu, 2K 29/14, od: 23.04.2015. godine).

⁶² Čl. 6, st. 2, Zakona o sportu Republike Srbije - *Sl. Glasnik R. Srbije*, br. 10/2016.

krivično odgovara, navodimo slučaj konja pod imenom *Jet Set*. Naime, nakon što je se konj tokom preskakanja prepona povredio na Olimpijskim igrama održanim 2020. godine, ova životinja je veterinarskom intervencijom eutanazirana. Shodno tome što je sastavni deo preponskog jahanja rizik od povređivanja životinje, a eutanazija je u pojedinim slučajevima dozvoljena i zakonima koji regulišu dobrobit životinja, neopravdano bi bilo krivično goniti sportistu koji je prethodno jahao eutanaziranog konja. Ipak, mišljenja smo da je nužno voditi računa i o tome da li su bili ispunjeni svi uslovi za takmičenje takve životinje, kao i da li su preduzete sve mere za sprečavanje povređivanja životinje.

Ukoliko je sportista kršeći sportska pravila ubio, povredio, mučio ili na drugi način zlostavljao životinje, mišljenja smo da sportisti mogu biti osuđeni za krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja. U skladu sa Krivičnim zakonikom, krivično delo ubijanje i zlostavljanje životinja je blanketno delo. U tom smislu, u doktrini se ukazuje na potrebu sagledavanja normi različitih oblasti u kojima je usmrćivanje ili zlostavljanje životinja pravom dopušteno.⁶³ Mišljenja smo i da je primena sportskih pravila, nužna kako bi se utvrdilo da li je povređivanje životinja protivpravno, te da li postoje svi elementi bića krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja. Time, sportska pravila ne samo da su od presudnog značaja za krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu, već su od značaja i za krivično delo ubijanje ili zlostavljanje životinja. Ipak, primena sportskih pravila radi utvrđivanja postojanja krivičnog dela, mogla bi ugroziti kako ostvarivanje autonomije sportskih organizacija tako i ostvarivanje pojedinih segmenata načela zakonitosti u krivičnom pravu.

U doktrini sportskog prava ali i u praksi Evropskog suda pravda mogu se uočiti stavovi o tome da je sastavni deo autonomije sportskih organizacija pravo da samostalno regulišu one odnose koji proizilaze iz osobenosti sporta.⁶⁴ Dodatni segment koji karakteriše autonomiju sportskih organizacija jeste rešavanje sporova od strane specijalizovanih arbitraža. Kako se to zapaža u doktrini, arbitraža a ne državni sud je rezultat specifičnosti sporta i sporova koji proizilaze u njemu.⁶⁵ Takođe, sportska pravila je radi zaštite autonomije sportskih organizacija potrebno primenjivati na istovetan način u različitim državama. Doprinos pravnoj sigurnosti u sportu, daje upravo praksa arbitražnih sudova, dok se njihova nadležnost u sporovima koji proizilaze iz odnosa u sportu, obezbeđuje propisivanjem „obaveznih” arbitražnih klauzula. Time se obezbeđuje i specijalizovano tumačenje sportskih pravila koja imaju osobene karakteristike. Ipak, u arbitražnim postupcima, ne mogu se izreći i krivične sankcije. Isto tako, ne može se negirati mogućnost da tokom sportskih aktivnosti dođe do izvršenja radnje kojom se ostvaruju elementi bića nekog krivičnog dela.

⁶³ И. Вуковић (2024), „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног законика)”, *Животиње и право*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, 55-108.

⁶⁴ М. Станић (2021), „Кључне тачке односа комунитарног права и фудбала”, *Српски фудбал – упоредноправни изазови и перспективе*, Београд, Институт за упоредно право, 99-108.

⁶⁵ М. Петровић (2017), „Решавање спорова у спорту: поглед из угла Арбитражног суда за спорт у Лозани (CAS)”, *Liber Amicorum: Gašo Knežević*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, 475.

Kako bi utvrdili da li je izvršeno krivično delo tokom bavljenja sportskim aktivnostima sudovi opšte nadležnosti moraju sagledati i sadržinu sportskih pravila. Time, sudovi opšte nadležnosti zadržavaju deo nadležnosti u pravnim pitanjima koja proizilaze iz pravnih odnosa koji nastaju u sportu. Mogući nedostatak, ovakvog rešenja jeste nesigurnost u načinu na koji će sud primeniti sportska pravila, a svakako okolnost da navedena pravila može karakteristati nedovoljna preciznost. Pored toga, osoben izazov prilikom zaštite dobrobiti životinja u sportu, mogla bi predstavljati okolnost da je nivo zaštite dobrobiti životinja kao i pravni status životinja različiti u zavisnosti od države koja se posmatra uporednopravnim metodom. U tom smislu, moguće je da inostrani sportisti neće imati saznanja o sadržaju krivičnopravnih normi koje se odnose na dela povezana sa povređivanjem i zlostavljanjem životinja, već samo o sadržini sportskih pravila. Suprotno tome što države na različiti način prepoznaju zaštitu dobrobiti životinja, sportska pravila bi trebalo da se na istovetan način primenjuju u svim državama. Navedeno se ostvaruje priznavanjem autonomije sportskim organizacijama a koja se realizuje i delovanjem u skladu sa principom jednog mesta. Takav princip, podrazumeva da se takmičenja koja se organizuju u okvirima jednog međunarodnog sportskog saveza odvijaju na istovetan način bez obzira na državu u kojoj se takmičenje organizuje. U tom smislu, od sportiste se najpre može očekivati poznavanje pravila kojima se uređuju odnosi u sportu kojim se i bavi.

6. ZAKLJUČAK

Iako zbornik za koji ovo istraživanje prilaženo nosi naziv „Srpski fudbal-uporednopravni izazovi i perspektive”, osnovno pitanje kojim smo se bavili ne proizilazi iz pravnih odnosa u fudbalu, već iz sportova u kojima pored čoveka participira i životinja. Kako neretko i sami sportisti ukazuju da međusobno uče, konsultuju se i savetuju sa onima koji se bave drugačijom sportskom disciplinom, tako smo i mi mišljenja da nije potpuno opravdano posmatrati pravne odnose u fudbalu izolovano od pravnih odnosa u drugim sportovima. U prilog tome govore i brojne presude Evropskog suda pravde u kojima se naglašava osobenost sporta a ne jedne sportske discipline kao što je to fudbal. Sa druge strane, shodno specifičnostima različitih sportskih disciplina, neophodno je da se pravnim normama i načinom na koji se one primenjuju, uvažavaju specifičnosti različitih sportskih disciplina. U tom smislu, sportovi koji uključuju životinje izazovni su za pravnu analizu shodno njihovim specifičnostima. Okolnost da se mnoštvo pravnih odnosa na osoben način reguliše sportskim pravilima u različitim disciplinama iziskuje od doktrine da ponudi adekvatno tumačenje aktuelnih propisa kao i predloge za njihovo dalje unapređivanje. Takav rad doktrine, mišljenja smo može doprineti sveukupnom razvoju sportskog prava, a svakako posredno uticati i na pojedine sportske discipline kao što je to fudbal. Iako je fudbal sport koji “privlači” najveću pažnju javnosti ali je ujedno i sport koji je od svih disciplina najznačajniji za pri-

vredni razvoj, pravnici koji se bave pravnim odnosima u fudbalu ne bi smeli ostati izolovani od pravnih pitanja koja proizilaze u drugim sportovima.

Na početku istraživanja postavili smo pitanja na koja smo u istraživanju došli (ili pokušali) da dođemo do odgovora. Odgovarajući na postavljena pitanja, došli smo do zaključka da su legalne aktivnosti u kojima učestvuju životinje a koje ispunjavaju uslov da se kvalifikuju kao sport i pored rizika da životinje budu povređene. Ipak, zaštita dobrobiti životinja mora biti važan zadatak koji će ostvarivati sportisti, sportskih organizacija ali i države odnosno međunarodne organizacije. Pri tome, smatramo da intervencionizam država kao i međunarodnih organizacija treba da bude veći u sportove u kojima i učestvuju životinje. Navedeno zbog toga što bi takav intervencionizam mogao pomoći u kontroli načina na koji se čovek odnosi prema životinjama, što bi za posledicu imalo očuvanje legitimiteta ovih disciplina. Praksa pokazuje da su pojavni oblici povređivanja životinja prisutni, te da je proaktivno delovanje nužno kako bi se suzbila mogućnost da dođe do povređivanja životinja prilikom bavljenja sportskim aktivnostima. Svakog pojava oblik nasilja prema životinjama za posledicu može imati narušavanje poverenja u organizacije koje su nadležne da uređuju odnose u sportovima u kojima učestvuju životinje. Otuda, nivo odgovornosti za zaštitu legitimiteta sporta, postaje nešto veći zbog potrebe da dobrobit životinja bude zaštićena. Naposljetku, okolnost da je životinja povređena u sportu, ne isključuje moguću krivičnu odgovornost sportista, i nadležni organi morali bi preduzeti mere radi otkrivanja i ovakvih pojava oblika krivičnog dela ubijanje i zlostavljanje životinja. Zaštita dobrobiti životinja kao i zaštita integriteta sporta međusobno su uslovljene kada se posmatraju kroz prizmu sportskih disciplina u kojima učestvuju životinje.

Dorđe Marjanović, LL.M

Junior Research Assistant at Institute of Comparative Law

LEGAL ASPECTS OF ANIMAL WELFARE PROTECTION IN SPORT

Summary

The subject of this research is the legal analysis of animal welfare protection in sport. In the first part of the research, the author examines when activities involving animals can legally be considered to qualify as sport. In addressing the question of whether the participation of animals in an activity excludes the possibility of legally classifying it as sport, the author uses the normative, dogmatic, comparative, and the method of case law analysis, primarily focusing on the European Court of Justice. In this context, the research highlights the need to distinguish between activities in which both humans and animals engage in forms

of physical activity during competition, and those in which humans exclusively train animals to prepare them for competing against other animals. In the second part of the research, the author first identifies the circumstances that render sports activities lawful despite the inherent risk of bodily injury being an integral part of sport. Building upon the fact that the risk of injury is inherent in sport, including sports involving animals, the author observes the methods aimed at safeguarding their welfare. In the final part of the research, identifies manifestations of prohibited behavior by athletes towards animals in equestrian sports and analyzes whether athletes may be held criminally liable for acts of killing and wanton molesting to animals if such unlawful acts occur during sporting activities. For this analysis, the research primarily uses the method of analyzing decisions of the Disciplinary Bodies of the International Equestrian Federation. For a comprehensive analysis of whether athletes may be criminally liable for killing and abusing animals, the research presents pro et contra arguments regarding their potential criminal responsibility. In addressing the final research question, the author also examines the potential applicability of doctrinal positions concerning the criminal liability of athletes for acts of violent behavior at sporting events or other public gatherings. Finally, the issue of athletes' criminal liability for killing and abusing animals is analyzed through the legal significance of the principle of autonomy of sports organizations on one hand, and the principle of legality in criminal law on the other.

Keywords: animal welfare, sport, equestrian sport, violence in sport, killing, animal abuse.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

796.332:34.05(082)

SRPSKI fudbal : uporednopravni izazovi i perspektive. 5 = Serbian football : comparative law challenges and perspectives. 5 / urednik, editor Miloš Stanić.
- Београд : Институт за упоредно право = Institute of Comparative Law, 2025
(Београд : Бирограф комп). - 206 стр. ; 24 cm

"... зборник радова је настао као резултат истраживања у оквиру пројекта
'Прилагођавање правног оквира друштвеним и технолошким променама са
посебним освртом на регулисање вештачке интелигенције'..." --> колофон. - Тираж
100. - Напомене и библиографске reference уз текст. - Библиографија уз сваки рад.
- Summaries.

ISBN 978-86-82582-41-0

1. Станић, Милош, 1983- [urednik]
а) Фудбал -- Упоредноправни аспект -- Зборници

COBISS.SR-ID 181360137